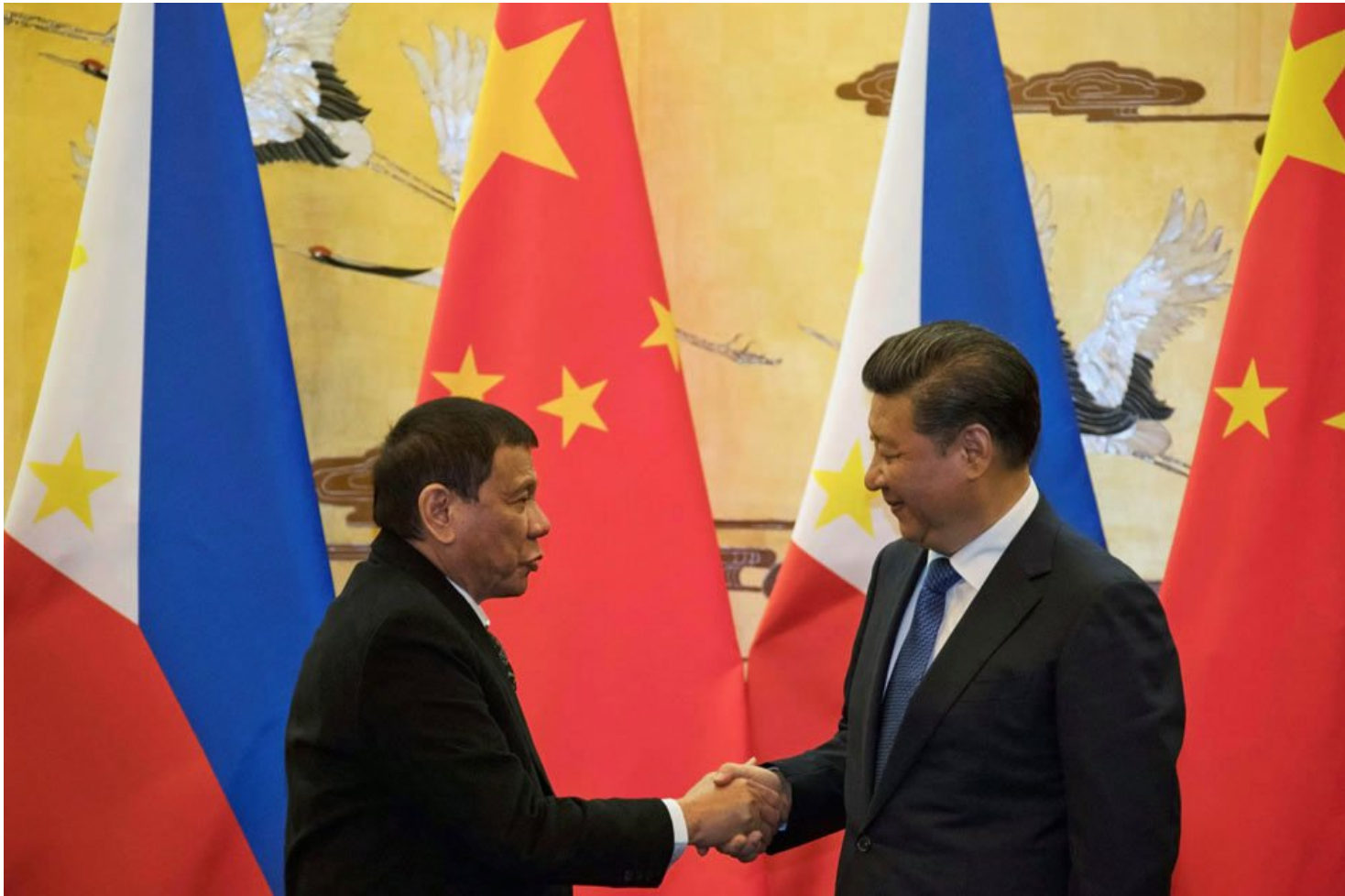

Trung Quốc và Philippines cho rằng cơ chế này đã đạt được một số dấu hiệu tích cực ban đầu. Tuy nhiên, theo đánh giá và phân tích từ các nhà quan sát, vẫn còn nhiều việc phải làm trước khi hai nước có thể chuyển sang giai đoạn hoạt động chung tích cực, chế chế nói đến cùng phát triển.

Tóm tắt

• Một kết quả của sự thay đổi hoàn toàn trong quan hệ Trung Quốc-Philippines kể từ khi Tổng thống Philippines Rodrigo Duterte lên nắm quyền vào tháng 6/2016 là Cơ chế tham vấn song phương (BCM) về Biển Đông.

• Kiên quyết phản đối sự tham gia của các công quốc ngoài khu vực hoặc bên thứ ba vào các tranh chấp trên Biện luận, Trung Quốc coi BCM là cách thức tiến và khế thi nhệt đễ xệ lý nhệng tranh chấp giũa các bên liên quan.

• Hai cuộc họp BCM đễ cậ tậ chậ cho tậ nay rõ ràng đã độn độn việ cậ 2 nệ cậ triệu tậ cậ nhệ cậ công tậ cậ kậ thuệ tậ đễ làm việ cậ vậ các sáng kiệ nậ hậ tậ cậ có thậ thậ hiệ nậ đễ cậ. Các chi tiệ tậ cậ thậ chậ đễ cậ công khai.

• Trong lậ nhậ vậ đặ khệ rậ đễ cậ chú ý, hai nệ cậ vậ đặ trong giai đặ nậ tham vậ và thậ mậ đặ. Hai nệ cậ tậ ra lậ tâm độn nhệng bài hậ cậ "đầu độn" cậ lậ hậ tậ cậ cậ cùng giũa hậ trong lậ nhậ vậ này trong giai đặ nậ 2004-2008.

Giệ thiệ

Trung Quốc đã luôn phản đễ đa phệ ng hậ hóa hậ cậ quậ tậ hóa vậ đễ Biệ nậ độn. Cậ thậ hậ nậ, đặ nậ này nói lên sự phậ đễ kiên quyệ tậ cậ hậ đặ vậ sậ can đặ cậ các công quốc ngoài khu vực, cậ thậ là Mậ hậ cậ sậ can thiệ pậ cậ các bên thậ ba nhậ Tòa trậ ng tậ vậ công bậ phán quyệ tậ cậ mình vào tháng 7/2016.

Mậ ví đặ thệ ng đễ cậ độn ra là Trung Quốc tậ chậ tham gia tranh tậ ng tậ Tòa trậ ng tậ khi tòa này triệu tậ pậ trong 3 nệ mậ tậ 2013 độn 2016. Trung Quốc thậ mậ chí đã chậ trích gay gậ phán quyệ tậ cậ Tòa trậ ng tậ, giệ đặ là mậ tậ "trò hậ chính trậ", coi nó "vô giá trậ" và "không có sậ cậ ràng buệ cậ", và tậ tậ nhậ tậ, "chậ là mậ tậ mậ giệ y". Cậ Thậ trậ ng Ngoệ i giao Trung Quốc Lậ Chậ nậ Dân thậ mậ chí quậ quyệ tậ rậ ng thành phậ nậ cậ Tòa trậ ng tậ thiệu sậ tậ nghiêm trậ ng (vì không ai trong sậ 5 thậ mậ phán là ngệ iệ chậ Á) và nghi ngậ hậ nậ cậ cách hành xậ chuyệ nậ nghiệ pậ cậ các thậ mậ phán (bậ ng cách hậ iệ ai đã thuê hậ).

Trái ngệ cậ hoàn toàn vậ iệ khi bác bậ vai trò cậ các bên thậ ba, Trung Quốc đã nhanh chóng tái khệ ng độn lậ chậ nậ thay thậ cậ thích cậ mình là cách tiệ pậ cậ song phệ ng gậ mậ các bên liên quan trậ cậ tiệ pậ. Chính Philippines đã đặ mậ iệ cho Trung Quốc cậ hậ đặ thậ hiệ nậ mô hình cậ thích cậ mình khi Tậ ng thậ ng Rodrigo

Duterte lên nắm quyền vào tháng 6/2016 và chấm dứt chính sách đối đầu của Philippines với Trung Quốc.

Quan hệ Trung Quốc-Philippines có thể tiến đến một kết quả là việc triển khai Cơ chế tham vấn song phương (BCM) với Biện pháp. BCM và các bên đem lại một nền tảng để các quan chức cấp làm việc của Trung Quốc và Philippines ngồi vào bàn đàm phán nhằm chia sẻ ý kiến quy định những khác biệt của hai nước về Biện pháp, và trong một chừng mực nào đó, cũng để trao đổi quan điểm về các vấn đề mới bên quan tâm. Hơn nữa, nó tìm cách thúc đẩy hợp tác trong các lĩnh vực cùng quan tâm. Mặc dù đây không phải là một cơ quan cấp cao, nhưng Trung Quốc đã nhiều lần nhấn mạnh rằng BCM là cách hợp lý, và thêm vào đó là cách duy nhất để giải quyết các tranh chấp của mình với các nước ASEAN tuyên bố chế độ quyền. Nước này quy định tâm khi nó thành công, nếu đánh giá dựa trên 2 cuộc họp đã được tổ chức cho tới nay.

Những điểm bi quan của BCM

Ý tưởng về một BCM được nêu ra trong chuyến thăm cấp nhà nước của Tổng thống Duterte tới Trung Quốc vào tháng 10/2016 và được 2 nước ca ngợi là một "chuyến thăm lịch sử" để "truyền nguồn năng lượng mới nhằm đem lại lợi ích lâu dài cho người dân hai nước". Tuyên bố chung được đưa ra sau chuyến thăm nói rõ:

“Cả 2 bên nhất trí tiếp tục theo đuổi các biện pháp xây dựng lòng tin nhằm gia tăng lòng tin lẫn nhau và hành xử kiềm chế khi tiến hành các hoạt động trên Biển Đông mà sẽ làm phức tạp hoặc leo thang xung đột cũng như gây ảnh hưởng đến hòa bình và ổn định. Về mặt này, bên cạnh và khi không có thành kiến với các cơ chế khác, một cơ chế tham vấn song phương có thể hữu ích. Cơ chế này sẽ hợp tác xuyên suốt các vấn đề thời sự và vấn đề khác mà mới bên quan tâm về Biển Đông. Cả 2 bên cũng nhất trí tham dò các lĩnh vực hợp tác khác” (đoạn 42 của tuyên bố chung).

Trên đà chuyến thăm cấp nhà nước của Tổng thống Duterte, hai nước đã mời lại Hội nghị tham vấn cấp ngoại giao trong lần thứ 20 tại Manila vài tháng sau đó vào tháng 1/2017 và đã đình trệ kể từ Hội nghị tham vấn cấp ngoại giao trong lần thứ 19 vào năm 2013. Tại cuộc họp vào tháng 1/2017, Philippines và Trung Quốc đã hoàn thành những việc các nhà lãnh đạo hai nước trước đó đã xác nhận và đồng ý thiết

lớp mặt BCM về Biển Đông. Mục đích đã nêu rõ của BCM này là thúc đẩy lòng tin lẫn nhau và hợp tác vì hòa bình và ổn định trong khu vực. Hai bên cũng đã đạt được đồng thuận sơ bộ về qui trình tham chiếu (TOR) của BCM.

BCM đã tổ chức cuộc họp đầu tiên vào tháng 5/2017, sau đó là một cuộc họp thứ hai vào tháng 2/2018. Tại cuộc họp đầu tiên ở Quý Đông, với đồng chủ tọa là Thủ tướng Ngoại giao Trung Quốc Lưu Chí Dân và Đại sứ Philippines tại Trung Quốc Jose Santiago L. Sta. Romana, hai bên đã khởi động TOR của BCM này, đánh giá lại kinh nghiệm của họ về Biển Đông, trao đổi quan điểm về các vấn đề thực sự và vấn đề khác mà mối bên quan tâm, thảo luận khả năng hợp tác hàng hải thực tiễn và việc thiết lập các nhóm công tác kỹ thuật liên quan, và đồng ý rằng BCM sẽ bao gồm các quan chức cấp cao của hai Bộ Ngoại giao và các cơ quan hàng hải liên quan, những người sẽ gặp nhau luân phiên ở Trung Quốc và Philippines cứ 6 tháng một lần.

Tại cuộc họp thứ 2 ở Manila vào tháng 2/2018, do Thủ tướng Ngoại giao Khổng Huyến Hựu của Trung Quốc và Thủ tướng phó trách vấn đề chính sách của Bộ ngoại giao Philippines Enrique A. Manalo là đồng chủ tọa, cả hai bên đã đưa ra những đánh giá tích cực về BCM. Họ đồng ý rằng đã đạt được tiến triển vượt ra ngoài cuộc họp đầu tiên với những "thảo luận sâu sắc" về các sáng kiến chung có lợi cho cả 2 bên và thỏa thuận đạt được về việc triển khai các nhóm công tác kỹ thuật trong những lĩnh vực như ngư nghiệp, dầu khí, nghiên cứu khoa học biển và bảo vệ môi trường biển, và an ninh chính trị. Nó cũng đã cấp rỗng các nhóm công tác kỹ thuật đã nhận diện hơn nữa một số sáng kiến hợp tác có khả năng thực hiện mặc dù chi tiết của những sáng kiến này chưa được nêu rõ.

Trong số các lĩnh vực có thể hợp tác đã được nhận diện ở trên, dầu khí thu hút nhiều sự chú ý của công chúng nhất. Hai nước được cho là đã đồng ý thiết lập một ủy ban đặc biệt để tìm ra cách cùng thềm dò dầu khí ở Biển Đông mà không thiên về tuyên bố chủ quyền của bên nào trong khu vực. Các nhận định rằng họ vẫn đang trong những giai đoạn đầu của công tác thềm dò cách hợp tác trong lĩnh vực này.

Trong một nỗ lực nhìn nhận mối việc khách quan hơn, Đại sứ Jose Santiago L. Sta. Romana, trong khi mô tả thỏa thuận hợp tác thềm dò dầu khí là một "bước đột phá", đã nhanh chóng đưa gáo nhận định vào những kỹ vấn bằng cách phát biểu rằng đây "chỉ là bước khởi đầu của một tiến trình". Một cách riêng rẽ, Ngoại trưởng Philippines Alan Peter Cayetano đã công khai báo động rằng mối thỏa thuận thềm

dòng lũng nào đã lên kế hoạch với Trung Quốc ở Biển Đông sẽ phải tuân thủ Hiến pháp Philippines và luật pháp quốc tế.

Lập trình của Trung Quốc

Trung Quốc đã đưa cao tầm quan trọng của BCM vì một số lý do. Ưu tiên là BCM đi đầu cho 1 trong 2 lộ trình chính theo cách tiếp cận lộ trình kép mà Trung Quốc chủ trương với vấn đề Biển Đông. Theo cách tiếp cận lộ trình kép này, các tranh chấp liên quan đến Biển Đông nên được giải quyết hợp lý thông qua đàm phán và tham vấn giữa các nước liên quan trực tiếp, và rằng Trung Quốc và 10 nước ASEAN nên làm việc cùng nhau để bảo vệ hòa bình và ổn định ở Biển Đông. Trung Quốc coi BCM là cách thức tiến và khởi đầu nhất để xử lý tranh chấp giữa các bên liên quan trực tiếp, cách thức là giữa Trung Quốc và Philippines, thông qua đàm phán và tham vấn.

Lý do thứ hai là BCM cho thấy rằng Trung Quốc và các nước ASEAN tuyên bố chủ quyền có khuynh hướng xử lý hoặc giải quyết những khác biệt của họ về Biển Đông mà không có sự tham gia các công quốc ngoài khu vực, và cách bản là như tại M. Trung Quốc đã tiếp cận các phương tiện hải và không quân M đang tiến hành các hoạt động tại do hàng hải và hàng không ở Biển Đông, đặc biệt là những phương tiện đã đi vào vùng lãnh hải 12 hải lý tính từ các đảo mà Trung Quốc tuyên bố chủ quyền và/hoặc chiếm đóng ở Biển Đông. Theo lập trình của nước này, sự can thiệp của các công quốc bên ngoài như M làm phức tạp và thậm chí phá hoại nền hòa bình và ổn định của Biển Đông.

Lý do thứ ba là BCM cũng có quan điểm rằng các tranh chấp Biển Đông chủ yếu liên quan đến Trung Quốc và một số nước ASEAN tuyên bố chủ quyền và không đi đầu cho toàn bộ quan hệ của nước này với ASEAN. Theo chính cấu trúc của nó, BCM, vốn cho phép Philippines lôi kéo Trung Quốc can dự và ngừng lại, giúp giải quyết những khác biệt giữa hai nước này chủ yếu ở song phương và cho tới nay đã không ảnh hưởng đến tình hình chung của quan hệ Trung Quốc-Philippines, và hơn nữa, không nên tác động đến những động lực chung của quan hệ Trung Quốc-ASEAN. Hơn nữa, bản thân Trung Quốc cũng tham gia một số dòng đàm phán song phương hay can dự nào đó với các nước ASEAN tuyên bố chủ quyền khác và lợi ích lãnh thổ và hàng hải của họ.

Lý do thỏ tỏ là BCM đỏnh đờu mỏt sỏ đờn tuyỏt rỏ ràng vờ chớnh sỏch đời đờu trỏỏc đỏy cỏa cỏu Tỏng thỏng Philippines Benigno Aquino, đờu Trung Quốc đỏ nhanh chóng đờ lời đờng sau và đờng nỏ lỏc nhỏt cỏ thỏ đờ bỏo đờm rỏng sỏ khỏng quay trỏ lời quỏ đờo chỏng mỏy vui vờ nỏy. Kỏ tỏ đỏ, Trung Quốc đỏ tỏng cỏng hỏp tỏc vờ Philippines trong nhiỏu lỏnh vỏc tỏ kinh tỏ đờn vờn hỏa-xỏ hỏi, cho tỏ hỏp tỏc quỏc phỏng non trỏ bao gỏm tỏi trỏ sỏng trỏng tỏn công và sỏng bỏn tỏa cỏng nhỏ đờn đỏỏc vờn đỏỏc đùng trong cuỏc chỏn chỏng cuỏc nỏi đờy cỏa chỏn binh Hỏi giỏo ỏ Marawi. Trờn thỏc tỏ, Trung Quốc đỏ mỏ tỏ giai đờn hiỏn tỏi đỏỏi thỏi Tỏng thỏng Philippines Duterte và Chỏ tỏch Trung Quốc Tỏp Cỏn Bờn là "kỏ nguyờn vỏng" cỏa quan hỏ Philippines-Trung Quốc. Xỏt đờn cỏch cỏc mỏi quan hỏ đỏ cỏi thiỏn, Trung Quốc sỏ muỏn duy trờ đờng lỏc cỏa BCM nhỏm bỏo đờm thu đỏỏc nhỏng lỏi ớch hỏu hờnh, mà vờ thỏ nó trỏ thỏnh mỏ hờnh giỏi quyỏt nhỏng khỏc biỏt giỏa cỏc nỏỏc tuyờn bỏ chỏ quyỏn ỏ Bờn ỏng.

Nhỏng thỏch thỏc

Mỏc dù BCM đỏ đỏt đỏỏc mỏt sỏ tỏn trỏn bỏỏc đờu, vờn cỏn quỏ sỏm đờ kỏt luỏn rỏng nó là mỏt thỏnh công. Mỏt mỏt, thỏi đờ thỏn trỏng cỏa cỏc quan chỏc cỏp cao Philippines đỏỏc nờu ỏ trờn vỏ hỏp tỏc trong lỏnh vỏc nỏng lỏng khỏng phỏi là khỏng cỏ lý do.

Lỏn cỏng tỏc cuỏi cùng giỏa Trung Quốc và Philippines trong lỏnh vỏc nỏy là trong thỏi Chớnh quyỏn Gloria Arroyo, và nó đỏ khỏng kỏt thỏc tỏt đờp. Quay trỏ lời nỏm 2004, Công ty đờu khỏ quỏc gia Philippines đỏ ký kỏt vời Tỏng công ty đờu khỏ hỏi đỏng Trung Quốc Thỏa thuỏn tỏn hỏnh thỏm dò đờa chỏt chung trờn biỏn ỏ cỏc khu vỏc nhỏt đờnh trờn Bờn ỏng. Thỏa thuỏn song phỏng nỏy đỏ trỏ thỏnh thỏa thuỏn ba bờn khi Tỏp đờn đờu khỏ Viỏt Nam tham gia vỏo nỏm 2005. Tuy nhiờn, ba công ty khỏng thỏ tiỏp tỏc sau giai đờn thỏm dò đờa chỏt đờu tiờn vờ Chớnh quyỏn Gloria Arroyo sa lỏy vỏo cuỏc tranh cỏi chớnh trỏ trong nỏỏc.

Tỏng thỏng Arroyo đỏ bỏ cỏo buỏc "phỏn quỏc" vờ đờ ngỏỏc lỏi nhỏng lỏi ớch và chỏ quyỏn cỏa Philippines bỏng vỏc đờa vỏo nhỏng phỏn thỏm dò đờa chỏt ỏ thỏm lỏc đờa cỏa Philippines. Bà Arroyo cỏng bỏ cỏo buỏc nhỏn tỏn lỏi quỏ theo hờnh thỏc cỏc đờ án đờu tỏ khỏc cỏa Trung Quốc vỏo Philippines đời lỏy vỏc ký kỏt thỏa thuỏn nỏm 2004. Do nhỏng vỏ gỏy tranh cỏi nỏy, thỏa thuỏn ba bờn khỏng tiỏp tỏc sau nỏm 2008.

Do đó, theo khuôn khổ BCM hiện tại đang giám sát việc hợp tác dầu khí, có nhiều chi tiết cần phải được giải quyết như cần làm việc với các dự án cụ thể nào, liên quan đến ai, hợp tác như thế nào và đặt các dự án ở đâu. Ở giai đoạn này, Philippines và Trung Quốc đang trong thời kỳ đàm phán và tham vấn và chắc chắn còn xa mới đến giai đoạn phát triển chung.

Chỉ với một kế hoạch hợp tác dự án cụ thể cùng nhau, cần phải tuân thủ hơn nữa luật pháp Philippines hiện hành quy định rằng các dự án dầu khí phải có 60% thuộc sở hữu của Philippines, và một kế hoạch nào nhằm sửa đổi hoặc né tránh yêu cầu này có thể dẫn đến những phản ứng chính trị và sẽ phải đi kèm vào Chính quyền Duterte.

BCM bị giải thích hơn nữa trong phạm vi của nó. Mặc dù nó cũng đã được quặng bá là một nền tảng để trao đổi quan điểm về các vấn đề thời sự và những vấn đề khác mà Philippines hoặc Trung Quốc quan tâm ngoài vấn đề Biển Đông, nó không toàn diện như được tuyên bố ngay cả với những vấn đề hàng hải liên qua đến hai nước. Ví dụ điển hình là cuộc đấu khẩu kéo dài giữa Philippines và Trung Quốc về Rặng Philippines (trước đây gọi là Benham Rise), nằm ở phía đông đảo Luzon trong thềm lục địa và vùng đặc quyền kinh tế của Philippines. Mới đây nhất, vào tháng 2/2018, người phát ngôn của Tổng thống Philippines Harry Roque được cho là đã nói rằng Philippines đã phải đổi các tên gọi để xuất của Trung Quốc cho 5 cấu trúc đá hình Rặng Philippines.

Đáp lại, người phát ngôn của Bộ Ngoại giao Trung Quốc Cảnh Sùng đã công khai tuyên bố họ không biết Philippines đưa ra lý do phải đổi. Theo ông, Tiểu ban đặt tên cấu trúc đá hình dẹt biển (SCUFN), một cơ quan quốc tế chuyên biệt mà Trung Quốc là một thành viên, chịu trách nhiệm thiết lập các tiêu chuẩn đặt tên cho những cấu trúc đá lý dẹt biển. Dựa trên các nguyên tắc của SCUFN, Cảnh Sùng nói rằng các nước liên quan có thể nộp đề xuất đặt tên cho các cấu trúc đá hình chóp có tên nằm trong 12 hải lý kể từ các nước ven biển. Nói cách khác, Cảnh Sùng đang nói rằng những cái tên Trung Quốc đề xuất cho các thực thể chóp có tên Rặng Philippines là phù hợp với thông lệ quốc tế đã có từ trước và theo quy định của SCUFN.

Một chi tiết đáng chú ý của những lập luận mà Trung Quốc và Philippines đưa ra về cách đặt tên cho các cấu trúc đá hình dẹt biển chóp có tên Rặng Philippines, tình hình này cho thấy rằng có nhiều hơn chỉ với hiểu quả của BCM trong việc giải quyết những khác biệt về các vấn đề hàng hải. Về chuyên này, dường như Trung Quốc và Philippines đã có thể phải hợp tác hơn lập trường của họ hoặc ít nhất là đặt được một điều gì đó ở hầu như thông qua BCM, và tránh được khâu công khai. Một số nhà quan sát còn đi xa hơn khi cho rằng việc Trung Quốc

đđt tên các cđu trúc đđa hình đđđi mđt biđn đđ Rđng Philippines, bên ngoài bđn đđ “đđđng 9 đđđn”, đđ làm đđy lên câu hđđi vđ ý đđđnh cđa Trung Quđc trong khu vđc phía đđđng cđa Philippines.

Kđt luđn

BCM đđ đđt đđđc mđt sđ tiđn triđn kđ tđ hai cuđc hđp. Trung Quđc và Philippines đđ triđu tđp các nhóm công tác kđ thuđt mà rõ ràng đđ nhđn đđđn đđđc mđt sđ sáng kiđn hđp tác khđ thi. Cđ thđ, mđt đđy ban đđc biđt đđng khđo sát cách 2 nđđc có thđ cùng thđm dò đđu khí trên Biđn đđng. Tuy nhiên, vđn còn nhiđu viđc phđđi làm trđđc khi hđ có thđ chuyđn sang giai đđđn hođt đđđng chung tiđp theo, chđ chđa nói đđn cùng phát triđn.

Lye Liang Fook là chuyên viên nghiên cđu cao cđp tđđi Viđn nghiên cđu đđđng Nam Á (ISEAS). Bài viđt đđđc đđđng trên [ISEAS No.14, 2018](#).

Trđn Quang (gt)